

OB 43-LETNICI BITKE

Proslava na Jančah

Vsak peti borec legendarne II. grupe odredov iz današnje občine Bežigrad

V soboto, 25. maja, je bila na Jančah proslava v počastitev 40-letnice osvoboditve in v spomin na 43-letnico bitke II. grupe odredov na Tujem grmu. Na proslavi so bili tudi predstavniki naše občinske skupščine in družbenopolitičnih organizacij.

Spominimo se, da je bila II. grupa odredov – I. slovenska brigada formirana 5. aprila 1942. Bila je najmočnejša partizanska enota na Slovenskem z vsemi lastnostmi redne vojske NOB – partizanska brigada, kakršne sta pred njo v Jugoslaviji bile I. in II. proletarska brigada. Konec meseca junija 1942. je enota narasla že na 850 borcev in bork, razporejenih v šest borbenih bataljonov.

Med številne uspehe in zmage šteje zgodovina za najuspešnejše bitko na Jančah, Muljavske boje, napad na vlak pri Verdu in osvoboditev internirancev iz vla-

ka, boje na Blegošu, Ratitovcu, Jelovici, Krvavcu, Menini, Dobrovljah, Pohorju, na Kozjanskem, v Zasavju in širom po Štajerskem. Največji uspeh te udarne enote pa je vsekakor štirimesečni pohodni preboj na Štajersko in prenos plamena naše revolucije tudi v te kraje.

II. grupa odredov – I. slovenska brigada je bila s svojo partizansko, politično in bojno aktivnostjo hkrati tudi močno ka-

drovsko jedro za razvoj slovenske narodnoosvobodilne vojske, še posebej pa vseh partizanskih enot, ki so bile ustanovljene na Štajerskem. Ta enota je dala iz svojih vrst 35 narodnih herojev, 20 generalov, vsi ostali preživeli so bili imenovani za višje oficirje. Mnogi so postali komandanti in komisarji brigad, divizij in korpusov. Dva sta postala komandanta Glavnega štaba NOV in PO Slovenije.

Vsak peti borec te legendarne prve slovenske brigade – II. grupe odredov je bil iz današnje občine Bežigrad.

D. R.

»Dobra mladinka bom«

Nagrajeni spis Katje Franko na temo: Kako si predstavjam delo v ZSMS?

Na natečaju Občinske konferen-

ce ZSMS Ljubljana-Bežigrad za

najboljši spis na temo: »Kako si predstavjam delo v ZSMS?« so od enajstih bežigradskih osnovnih šol sodelovali naslednje: Milana Šušteršiča, Danile Kumar, Franceta Bevka, Franca Ravbarja – Viteza in Borisa Ziherla.

Za najboljši je bil izbran spis Katje Franko, 7. c. razred osnovne šole Milana Šušteršiča. Drugo nagrado pa so prejeli: Starešinič Nada, OŠ Danile Kumar; Bogomila Hanžek, OŠ Danile Kumar; Alenka Žibert, OŠ Franceta Bevka.

Nagrajeni spis Katje Franko:

Ko pogledam ta naslov, se mi najprej zastavi vprašanje: »Kdo so sploh mladinci? Kaj je mladina? So to tisti, ki jih nemalokrat silšim, da govorijo svojim mlajšim bratom ali sestram: »Ha, zdaj sem pa že mladinec, ne tako kot vi pionirji. Mi smo nekaj več.«? So to tisti, ki jim je malo mar ali so mladinci ali pa pionirji in so prikriveni po vetru, kot jim pravimo? Ne, niso ne

prvi, ne drugi. To so tisti, ki so s srcem in dušo del organizacije, s katero se tako pogosto hvalijo.

Ko povprašam o tem starejše, mi mama mora priznati, da tega sploh ne ve, očka pa se spretno izogne vprašanju in reče: »S tem se ukvarjate vi, mladi, mi pa imamo resnejše zadeve.« Na to pa še dodaj: »Sicer bi pa sama morala vedeti, ko se boš vključila v njihovo sredino in boš prava mladinka.« Jaz pa sem se ob tem malce zamislila: »Bom res prava mladinka, ko si bom nadela zeleno rutičko?« Seveda ne. Saj tudi mati ne postane mati z rojstvom svojega otroka, ampak si njegovo srce in zaupanje pridobi z ljubeznijo. In morala sem si priznati, da je sprejem med mladince le prvi korak na poti, ki jo bom prehodila v tej organizaciji. Moje misli je potrdila tudi babica, ki je spominjaje se starih časov rekla: »Ko boš mladinka, naj ti to prarde v meso in kri«, potem pa je še počasi dejala: »Veš, Katja, biti mladinec je lepo, pa vendar težko. To vem iz svojih izkušenj.«

V mislih sam ponavljala njene besede in si obljubila: »Dobra mladinka bom. Pa čeprav je težko, saj je lepo.«

Vsakemu otroku kanček veselja

Vzgojno varstveni organizaciji CIBIBAN in REZKA DRAGAR vabita vse bežigradske otroke, da se udeležijo programa, ki zajema glasbeno, telesno in likovno vzgojo ter seveda tudi intelektualno vzgojo. Vse te dejavnosti izvajamo v obliki igre, ki je za otroke najbolj pestra in prijetna ter primerna njihovi starosti. Razen teh dejavnosti predvajamo tudi otroške filme, prirejamo lutkovne predstave, nastope otrok in vesela rajanja.

Starši Če za svojega otroka ne potrebujete celodnevne varstva vam omogočamo skrajšani vzgojni program in sicer od 9. do 12. ure

ali od 8. do 12. ure. Prispevek za te skrajšane oblike varstva brez prehrane je minimalen. Če pa želite, da bi otrok dobil tudi prehrano v vrtcu znaša trenutna cena za malico in kosilo 150 din. Podrobnejše informacije dobite v vseh vrtcih.

Glede na težave, ki jih otroku povzroča prestop v osnovno šolo, pripravljamo staršem, da pripeljejo svojega bodočega šolarja v vrtec že meseca septembra, tako da bi skozi vse leto sodeloval pri vseh vzgojno-izobraževalnih dejavnostih. To bo otroku olajšalo prehod iz brezskrbnega otroštva v zahtevno osnovno šolo.

GEOLOŠKI ZAVOD LJUBLJANA

O mehaniki hribin in podzemnih delih

V času od 20. do 23. maja je bil v Titovem Velenju velik strokovno znanstveni posvet o mehaniki hribin in podzemnih delih. Pokrovitelj posveta je bil izvršni svet skupščine SR Slovenije, organizatorji pa Jugoslovansko društvo za mehaniko hribin in podzemna dela, Rudnik lignita Titovo Velenje, Geološki zavod Ljubljana in laboratorij za mehaniko tal pri inštitutu za matematiko, fiziko in mehaniko univerze Edvard Kardelj v Ljubljani.

Zaradi perečih energetskih razmer v naši državi je organizacijski odbor posveta – njegov predsednik je bil dr. Ivan Sovinc – izbral za osrednjo temo geomehanske probleme pri pridobivanju mineralnih surovin in izrazi energetskih virov, za druge teme pa fizikalno-mehanske in tehnične značilnosti kamnin, klasifikacijo, identifikacijo ter metode preiskav, matematične modele v geomehaniki, stabilnost brežin s posebnim ozirom na površinske kope, stabilnost stalnih in začasnih podzemnih prostorov, posledice podzemnih del za objek-

te na površju in ekološke probleme ter tehnologijo izvajanja podzemnih del.

Posveta se je udeležilo prek 200 strokovnjakov in znanstvenikov, zanj pa so pripravili 49 referatov. Z njimi so dali posvetu strokovno-znanstveni pečat in obanem znatno obogatili sklad raziskovalnih, teoretičnih in praktičnih izsledkov mehanike hribin, saj je ta fond spoznanj še razmeroma mlad, a vendar zelo pomemben. Referate so sestavljali organizatorjem posveta poslali že letos do konca februarja, zato so jih na posvetu udeleženci lahko dobili zbrane že v knjigi.

Organizatorji simpozija so izdali tudi brošuro s prispevki, ki so jih za posvet pripravili glavni poročevalci in publikacijo o reševanju strokovne problematike na pridobivalnem področju našega rudnika. Jeseni letos pa bodo izdali še drugi zvezek prispevkov k razpravam na tem posvetu.

H. Š.

V spomin

ZINKA WEINBERGER

V 85. letu nas je zapustila Zinka Weinberger, predana revolucionarka, neustrasna aktivistka in nosilka Partizanske spomenice 1941. Rojena je bila v Šempetru pri Gorici v znani delavski družini Martelančevih. V prvi svetovni vojni, ko so tam besneli boji, se je preselila v Ljubljano in poročila z Mirkom Weinbergerjem. Po vojni sta živela v Zagorju. Mirko, visoko kvalificiran delavec in nekaj časa okrožni partijski sekretar, je sodeloval tudi v spopadu komunistov z Ogrino in bil ranjen. Leta 1927 ga je partijsko vodstvo poslalo na šolanje v Moskvo.

Zinka je ostala doma, nadaljevala z delom in skrbela za dva otroke. Vzdrževala je ilegalno javko, opravljala kurirske posle, zbirala prispevke za Rdečo pomoč in razširjala časopis Enotnost. Leta 1928 je postala članica partije in članica revirskega okrožnega komiteja. Po partijskem sklepu je leta 1930 z otrokoma emigrirala in odpotovala v Moskvo. V Moskvi je najprej obiskovala predavanja na Komunistični univerzi narodnih manjšin zaboda. Potem se je zaposlila v tovarni Elektrozavod, kjer je delala štiri leta. Kot dobra in vestna delavka je postala udarnica in brigadirka svojega oddelka. Delala je še kot knjižničarka na Komunistični univerzi, v Mednarodni leninski šoli in v založbi tujega tiska. V letih stalinskih čistk je tudi Zinko doletelo gorje. Aretirali so njenega moža in leta 1943 je izgubil življenje.

Zinka Weinberger je od 1942 do 1945 pripadala skupini jugoslovanskih komunistov v Moskvi, ki so uredili in vodili radijsko postajo Svobodna Jugoslavija in s tem razširjali resničnost o NOB Jugoslavije.

Po osvoboditvi se je Zinka vrnila in v Beogradu deset let vodila čitalnico Zveze sindikatov. Po upokojitvi leta 1956 se je preselila v Ljubljano. Vključila se je v delo osnovne partijske organizacije in s svojimi velikimi izkušnjami pomagala in svetovala. Bila je prijateljica in spoštovana, zaradi svoje skromnosti in odkritosti. Na zadnjem kongresu ZK Slovenije je bila delegat naše občinske ZK. Obenem je bila s 83 leti najstarejši delegat kongresa.

D. R.

V spomin

JOŽEFA BIZJAK

Umrla je Bizjakova mama. Rojena je bila 15. januarja 1891 v vasi Dol. Otlci v občini Ajdovščina. V družini je bilo deset otrok. Težko je bilo nasiti deset lačnih otrok. Jožefa je topilno domačega ognjišča uživala le kratak čas. Kot sedemletni otrok je odšla k svojemu stricu za pastirico. S petnajstim letom pa je odšla za gospodinjstvo pomočnico k popolnoma tujim ljudem. Ko je bila stara dvajset let se je omožila z Ivanom Bizjakom in šla z njim v Trst. Vse strahote prve svetovne vojne je pretrpela, njen mož je bil tudi ranjen v tej vojni.

Leta 1922 so se naselili na Dobravi pri Črnučah. Mož Ivan je tedaj dobil službo cestarja in je vzdrževal cesto od Črnuč do Trzin. Rodila je pet otrok in z malo cestarsko plačo je le s težavo in veliko pridnostjo in iznajdljivostjo preživela težke čase. Starejša sinova sta se že zgodaj vključila v delavsko gibanje in postala leta 1936 člana KPS. Pri njej doma so se sestajali napredni delavci in revolucionarji. Tudi skofjevske tečaj je bil v njeni hiši. Počasi je sama začela sodelovati v gibanju proti tedanjemu režimu. Zauzdarji in policiji so odkrili njeno pripadnost in pripadnost cele družine. Sina Jankota in Staneta so internirali v Ivanjici, moža pa so po kazni prestavili na Učak pri Trojanih. Toda kmalu so tudi tam na Učaku našli komunisti toplo zavetje in predvsem zavedne in zaupne ljudi. V cestarski hiši na Učaku je znani revolucionar, narodni heroj Slavko Štander, organiziral javko. V začetku januarja 1943 je bila Jožefa izdana in obsojena od italijanskega sodišča. Njen mož, sinovi Janko – narodni heroj, Stane, Dominik in Kosta (nosilci partizanske spomenice 1941) ter Marija so se vsi vključili v NOB in bili v partizanih.

Leta 1945 se je Jožefa z možem ponovno naselila na Črnučah. Tudi po osvoboditvi je sodelovala v raznih množičnih organizacijah, posebno v ZB NOV in RK. Na terenu je bila aktivna vse dokler so ji moči dopuščale.

Jožefa Bizjak je bila za zgled napredne slovenske žene, ponosna, skromna, delovna in skrbna mati.

D. R.

Ljubljansko Posavje v ljudski revoluciji

RAJONSKI KOMITE KPS JEŽICA 1937

Mile Smolinski je bil sprejet k Eiferju leta 1935. Član partije je postal leto isto še pred prihodom v tovarno. Leta 1936 malo pred štrajkom je postal član celice v Eiferjevi tovarni. Od leta 1937 je z ženo Milko prav tako delavko pri Eiferju stanoval v Mali vasi pri Ježici. To celico so sestavljali: Cene Štupar, Albin Kovač in njegova žena Marica, Mile Smolinski in žena Milka, Boža Bašin in Radko Kostić, ki je kmalu odšel v Španijo. Kasneje je bil v to celico povezan tudi Andrej Kumar. Vsi navedeni so stanovali v Mali vasi, Ježici in Črnučah. Smolinski se dobro spominja, da je bil v letu 1937 večkrat na sestanku v Zadobrovi v neki mehanični delavnici, kjer je komunistom govoril tovariš Kardelj. Ta Kardeljeva predavanja in pogovori s komunisti so pomenili veliko spremembo v celokupnem delu partije.

Na Ježici je bil to leto organiziran rajonski komite, katerega so sestavljali: Cene Štupar, Andrej Kumar in Mile Smolinski. V rajon Ježico so spadali kraji Črnuča, Ježica, Šentvid in Tacen z vsemi obrobni vasi in naselji. Sekretar v rajonskem komiteju je bil Mile Smolinski vse do svojega odhoda k vojakom februarja 1940. Od 1937. do 1939. leta je stanoval v Mali vasi, sedaj Ulica prvoborcev 17 skupaj z ženo Milko. Kasneje je bil član tega komiteja tudi Ivan Novak – Očka. V

letu 1937 je imel rajonski komite v Tacnu pri Novaku rajonsko partijsko konferenco, kakršnih je bilo kasneje še nekaj na Ježici in na Črnučah. Partija je izdala v tem razdobju mnogo letakov, brošur, pa tudi knjig. Rajon Ježica je bil zadožčen za razširjanje tiska zlasti na Jesenice, Kranj, Kamnik, Šentpavel v Savinjski dolini in Lož. Na Ježici so tudi tipkali matrice za posamezna poglavja Zgodovine VKP (b).

Delo rajonskega komiteja je usmerjal okrožni komite, katerega član je bil nekaj časa tudi Smolinski. Okrožni komite je imel sestanke v Novih Jaršah, v Veliki čolnarski v Trnovem, poleti pa tudi ob Savi. Na sestanke so prihajali izmenoma Leskošek, Tone in Vida Tomšič, včasih tudi Kardelj.

Osrednje naloge komunistov so bile: ustvarjanje sindikalne organizacije v okviru URSS-a, ekonomska borba, ustvarjanje delavske enotnosti, kmečodelavskega gibanja, protifašističnega in narodno-obrambnega gibanja, povezovanje z demokratičnimi skupinami, delo v društvu »Vzajemnost«, graditev ženskega gibanja, nova organizacija SKOJ-a, študijski sestanki, demonstracije, masovni in pollegalni izleti Ljudske fronte (Tabor nad Črnučami, Ihan, Zalog, Limbarska gora), volilni boj decembra leta 1938, v Ljubljani je kandidiral Franc Leskošek, ki je na Ježici dobil 74 glasov, kar je drugo mesto v občini.

Vse to je bila osrednja vsebina sej in sestankov okrožnega, rajonskega komi-

teja in celice.

Mile Smolinski, roj. 7. 1. 1914 v Gunceljah pri Ljubljani, se je izučil za trgovskega pomočnika. V partijo je bil sprejet novembra 1935. Najprej je bil sekretar krajevne partijske organizacije na Ježici, nato od 1937 dve mandati dobi sekretar rajonskega komiteja KPS Ježica. Bil je med ustanovitelji delavskega prosvetnega društva Vzajemnost na Ježici iz katerega je izšlo 70 prvoborcev in trije narodni heroji. Od ustanovitve Vzajemnosti leta 1938 pa do odhoda k vojakom leta 1940 je bil tajnik tega prosvetnega društva. V letih 1937-1940 je bil član okrožnega komiteja KPS za Ljubljansko okrožje. Pri tem je odgovarjal za razpečevanje ilegalne in pollegalne literature na debele, v vračah in paketih težkih tudi do 20 kg. Partijsko literaturo, ki jo je z Ježice, kjer je živel, spravil v Ljubljano in naprej mimo mitnice ali čez polje, je razpečeval po ljubljanskih mestnih rajonskih komitejih, poleg tega pa tudi v Kranj, na Jesenice, v Savinjsko dolino, v Lož na Notranjskem in celo prek italijanske meje na Primorsko. Zaradi širjenja brošure »Mučeniška Španija« je bil zaprt v »Šempetrski kasarni«, kje so izvedli 5-dnevno gladovno stavko in je bil potem premeščen v sodne zapore na Miklošičevi cesti. Tu je bil oproščen. V letu 1940 pa do začetka vojne 6. 4. 1941 je služil vojaški rok v Mostarju in Sarajevu. V Sarajevu je bil pri vojakih povezan v vojaški partijski celici. Ta celica je bila zelo aktivna in povezana

s civilno partijsko celico v Sarajevu in je delala med vojaki in oficirji. Ob kapitulaciji Jugoslavije je bil ujet in odpeljan v nemško vojaško ujetništvo. Tudi v ujetništvu je bil partijsko povezan.

Je nosilec »Partizanske spomenice 1941«. Reda bratstva in enotnosti s srebrnim vencem, Reda zaslug za narod s srebrnimi žarkii, Reda dela III. stopnje in Reda dela z rdečo zastavo.

Ljudmila Smolinski – Darinka, rojena Smrajc 14. 9. 1914 v Starih Jaršah, dokončala meščansko šolo in je bila leta 1930 sprejeta v tovarno Eifler, kot nameščanka. Med štrajkom 1936 je bila članica stavkovnega odbora in takrat sprejeta v KPS. V letih 1936 – 1939 je bila članica partijske organizacije na Ježici. Sodelovala je v partijskem delu in pri ciklostilnih tahniki v Mali vasi. Po moževem odhodu k vojakom je odšla na njegov dom v Šiško v Pavšičevo ulico, sodelovala pri partijski tehniki Podmornica na Brdu, pri Trglu v Mostah, v partizanski tiskarni v Kozarjah. Kasneje je postala sodelavka centralne tehnike in vodila partizansko tiskarno na Hruševem pri Dobrovi. Kasneje je bila premeščena k CK in Glavnem poveljstvu kot stenograf. Dne 19. marca 1943 je bila ubita v bunkerju zaradi izdajstva Franca Suhadolca-Zbelova iz Gabeirji, ki jo je lastnooročno ubil.

Rajon Ježica je bil v začetku leta 1939 zmanjšan, ker je bil ustanovljen rajon Šentvid – Tacen, ki je obsegal področje od Medvod, kraje pod Šmarno goro, Ra-

šičo, Gameljna. Rajon Ježica je dobil leta 1940 kraj Trzin, sicer pa je pokrival območje nekdanje občine Ježica s kraji: Črnuča, Jarše, Ježa, Ježica, Dobrava, Gmajna, Mala vas, Nadgorica, Podboršt, Savlje, Kleče, Stožice in Tomačevce.

Do razpada Jugoslavije so bivali in delali na Posavju naslednji člani KPS na desnem bregu Save: na Ježici Andrej in Emilija Kumar, Ivan Tomc, Boža Bašin, ki se je tik pred razpadom vrnila iz zapora, v Mali vasi Albin in Marica Kovač, Mile in Milka Smolinski, v Stožicah Roman Omanen in Franc Bratovš, ki je bil iz SKOJ-a sprejet v partijo v začetku 1941. leta, v Tomačevem pa Ivan Kavčič. To je skupaj 11 članov KPS, ki so bili povezani v podjetjih, kjer so bili zaposleni v Ljubljani. Za potrebe v kraju bivanja pa so se povezovali kot aktiv.

Rajonski komite Ježica je bil po okupaciji razdeljen na italijanski in nemški del. Vendar je komite redno delal naprej še kaka dva meseca, dokler ni bilo za prehod meje na Savskem mostu pred Črnučami večjih težav. Nekaj zvezov po okupaciji so vzdrževali kurirji čez Savo pod Tomačevim.

Končujemo z objavo odlomkov iz knjige Ljubljansko Posavje in ljudski revoluciji avtorja Mihe Čerina. Knjiga bo – v založbi občinske konference SZDL – izšla za praznik občine Bežigrad 24. junija.